

Verslag van de verkenner

‘De waarheid is zo ingewikkeld dat iedereen er wel een stukje van bezit.’

Geachte leden van de raad,

Inleiding

Op 18 maart 2026 zijn de gemeenteraadsverkiezingen gehouden.

Lokaal Hellendoorn is als grootste partij uit de verkiezingen gekomen. Deze partij heeft mij na een oriënterend gesprek gevraagd of ik als verkenner aan de slag zou willen gaan. Aan dat verzoek heb ik graag voldaan. Na dit bevestigende antwoord is tijdens het duidingsdebat in de gemeenteraad op dinsdag 24 maart 2026 door alle fracties ingestemd met de volgende opdracht voor de verkenner:

‘Verken de mogelijkheden voor een stabiele coalitie op basis van gesprekken met delegaties van alle partijen. Rapporteer daarover en geef daarbij aan welke samenwerkingsvarianten op een meerderheid kunnen rekenen in de gemeenteraad. Doe (indien mogelijk) een voorstel voor een vervolgstap in het proces van collegevorming.’

De gesprekken, eerste ronde

Na een kennismaking met burgemeester Jorrit Eijbersen en griffier Anthony van der Wulp op donderdag 26 maart 2026 is op vrijdag 27 maart 2026 en maandag 30 maart 2026 de eerste ronde van de gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van alle partijen.

Tijdens deze gesprekken is aan de hand van een leidraad (kort) teruggeblikt op de afgelopen periode en de verkiezingen. Meer uitvoerig is gesproken over de inhoudelijke prioriteiten van de diverse partijen, de samenwerkingsvoorkeuren, de bestuurlijke ambities, de stabiliteit van een coalitie en de bestuursstijl en samenwerking tussen raad en college. Bij alle deelnemers was het besef aanwezig dat de gemeente Hellendoorn, na een toch wel als roerig te omschrijven periode, toe is aan rust en stabiliteit binnen het bestuur van de gemeente.

Nadat op maandag 30 maart 2026 het net was opgehaald, bleek dat alle partijen de verschillen niet zo zeer zien in de inhoud als wel in de bestuursstijl. Alle partijen bepleiten een meerderheidscollege en geven aan dat stabiliteit van een college niet alleen met een getalsmatige blik moet worden bekeken. Ook de bestuursstijl is bepalend. Hoe ga je met elkaar om? Wie heeft welke rol? Wanneer en hoe betrek je inwoners en belangengroepen? Ook het proces om te komen tot wethouders en de verhouding van gemeentelijke items tot landelijk en provinciaal beleid worden genoemd.

Bijna alle partijen hebben aangegeven een coalitie van Lokaal Hellendoorn en CDA het meest logisch te vinden, gelet op de verkiezingsuitslag. Voor een enkeling is dit niet de voorkeursvariant. Over de vraag of een dergelijke coalitie uitgebreid zou moeten worden met een derde of zelfs vierde partij wordt gedifferentieerd gedacht. Naast het gegeven dat sommigen dit expliciet uitsluiten of juist pleiten voor een breder draagvlak, wordt ook gewezen op het verschil in zetelaantal, wat mogelijk zorgt voor een scheve verhouding in de coalitie.

Diverse partijen hebben aangegeven bereid te zijn een stap richting collegedeelname te maken, als die vraag zich aandient. Andere partijen gaven aan dat enige bescheidenheid past, gelet op de verkiezingsuitslag.

Sommige partijen hebben aangegeven niet met alle partijen een samenwerking te zien zitten. Wel is breed kenbaar gemaakt dat een nieuwe coalitie constructief zal worden bejegend. Daarbij werd genoemd dat het op te stellen beleid wel dient te passen binnen de door de raad vastgestelde kaders en visies.

Verder is gesproken over de vorm waarin de samenwerking tussen de partijen in de raad moet worden vastgelegd. Oftewel: de keuze tussen een coalitieakkoord of een raadsbreed programma, met daarbinnen diverse varianten. De grote lijn die uit de gesprekken wordt gehaald, is dat er overwegend geen behoefte bestaat aan een raadsbreed programma. De zorg die hierbij werd geuit, is dat door het sluiten van compromissen die nodig zijn om tot zo'n raadsbreed programma te komen, de gemaakte afspraken te algemeen worden (als al tot compromissen kan worden gekomen). Daarmee verdwijnt de feitelijke waarde van een raadsbreed programma als sturingsinstrument. Verder blijft er een duidelijke behoefte bij diverse partijen aan de mogelijkheid tot profilering. Overigens is ook de overtuiging uitgesproken dat op onderdelen de instemming er wel komt.

Enkelen stellen voor om in het formatieproces eerst te adresseren op welke wijze de nieuwe coalitie wenst te besturen en daarna pas de inhoud te bespreken, dan wel de wijze waarop je politiek wilt voeren met elkaar.

Aan het eind van de gesprekken is de open vraag gesteld welke zaken zeker meegenomen moeten worden in dit verslag. Dit leverde, naast zaken die hiervoor aan de orde zijn gekomen, nog enkele andere aandachtspunten op: werken aan vertrouwen met en binnen de raad (o.a. vervolg geven aan de eerdere aanbevelingen van Han Noten), communicatie, bestuurskracht en besluitvaardigheid en de selectie van kandidaat-wethouders (idealiter kwaliteit en competenties voorop).

De gesprekken, tweede ronde

Gelet op de resultaten van de eerste gespreksronde zijn op 31 maart 2026 verdiepende gesprekken gevoerd met twee partijen, namelijk Lokaal Hellendoorn en CDA, de twee partijen die, volgens de gevoerde gesprekken, de meest logische optie vormen om samen een coalitie te vormen. Tijdens deze tweede gesprekken is de stabiliteit van deze eventuele coalitie vanuit drie invalshoeken beschouwd.

Getalsmatig voldoet een coalitie van Lokaal Hellendoorn en CDA aan de breed gedeelde wens van een meerderheidscollege. De nadere gesprekken hebben opgeleverd dat aan uitbreiding met (een) andere partij(en) geen directe behoefte bestaat.

Inhoudelijk worden door beide partijen de verschillen als beperkt en overbrugbaar beschouwd. De behoefte aan een raadsbreed akkoord is, blijkens de eerder gevoerde gesprekken, niet aanwezig. Dat betekent dat de samenwerking tussen Lokaal Hellendoorn en CDA in een coalitieakkoord tot uiting dient te komen.

Voor beide partijen zijn wet- en regelgeving de leidende kaders. In een coalitieakkoord dienen concrete en duidelijke afspraken te worden gemaakt hoe binnen deze kaders de vrijheid van handelen kan worden benut. In voorkomende gevallen kan er ook voor gekozen worden om onderwerpen tot 'vrije onderwerpen' te benoemen. Hierover dienen dan vooraf wel heldere (proces)afspraken te worden gemaakt. Ook procesafspraken over nu nog niet te voorziene onderwerpen zijn essentieel.

De derde invalshoek betreft de bestuurscultuur, het samenspel binnen en tussen de bestuursorganen, de wijze van participatie, het werken vanuit een verschillend dna en de besluitvaardigheid van college en raad. Over deze aspecten zijn tijdens de eerste ronde van gesprekken de grootste zorgen geuit. Tegelijkertijd heb ik een positieve grondhouding beluisterd.

Partijen hebben aangegeven een nieuw college constructief te bejegenen maar zoeken daarbij wel naar manieren om de gewenste stabiliteit te vinden. Ik bespeur in nagenoeg alle gesprekken een zekere mate van handelingsverlegenheid ten aanzien van de vraag hoe uit het verleden te komen. Daarvoor is het van belang dat er helderheid komt over de rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van raad en college, zowel collectief als individueel. Het is goed daarbij het motto van dit advies in ogenschouw te nemen: *'De waarheid is zo ingewikkeld dat iedereen er wel een stukje van bezit.'* Het vasthouden aan het eigen gelijk draagt niet bij aan oplossingen.

Verder is het essentieel dat er duidelijke afspraken worden gemaakt voor het ondersteunen van het gesprek tussen de beide partijen alsook voor het ondersteunen van het gesprek tussen alle fracties in de raad.

Beide partijen hebben aangegeven voldoende mogelijkheden te zien om goede afspraken te maken over de onderwerpen die in de tweede ronde aan de orde zijn gesteld.

Het advies

Alles afwegende kom ik tot het volgende advies:

1. Wijs een informateur aan om het proces te begeleiden waarin Lokaal Hellendoorn en CDA toewerken naar een akkoord, dat kan leiden tot een stabiele coalitie.
2. Neem daarin mee dat ieder bestuursorgaan zich bewust dient te worden van de eigen rol binnen het bestuur. In grote lijnen is dat voor de gemeenteraad kaderstellend, controlerend en volksvertegenwoordigend. Voor het college is dat, naast de eigenstandige bevoegdheden, het voorbereiden en uitvoeren van raadsbesluiten, inclusief het vormgeven van de bijbehorende participatietrajecten.
3. Kom daarbij tevens met voorstellen over de bestuursstijl, hoe de samenwerking met de raad vorm gegeven kan worden en hoe daarover het gesprek kan worden gevoerd met de héle raad.

Tot slot

Vanaf deze plaats wil ik nogmaals mijn dank uitspreken aan de vertegenwoordig(st)ers van alle partijen voor de openhartige sfeer waarin deze gesprekken hebben plaatsgevonden.

Als laatste rest mij veel dank uit te spreken naar griffier Anthony van der Wulp. Hij was mijn steun en toeverlaat bij de gesprekken. Het was fijn hem als ondersteuner en sparringpartner te hebben.

Hellendoorn, 7 april 2026
Lex Roolvink